

Pinksteren reden voor en Christe-
saamvallen
anzelf een
iet heiliger
r om den
ort op dien
te staan en
lien dag tot
it te maken,
elijk Kerst-
en Hemel-
h, maar op
allen, kan
ilstand van
brengt de
en dag niet
erheid deze
en en roept
am tot de
a Goddelijk
rken of naar

nschelijk is
dagen alge-
zoals Zen-
as, laten we
euren is dit
isch belang,
lijk, dat de
ie op die
noodeloos
ergete niet,
op één lijn
keche gods-
poging om
arakter van
en Sabbath,
reformeerd
uit het oog
grote bon-
houden wor-
p de gewone
us, wat in
ven: of het
t door deze
et kerkelijk
r geloovigen
et antwoord
te geven en
omstandig-

onderscheid
e feestdagen
Sabbathdag,
geheel ande-
el we staan
Kerk, die de
maar tegen-
loof, die de
lossingswerk
k terrein de
t langer er-
n de natuur,
tleend, vers
is het voor-
t in de Fran-
cel. En in
telijke geest
openbaring
loterdansche

Overheid van
igt nog een
te natie zijn.
die op staat-
istieke be-
nen Christus
, waar ze de
haffen. Daar-
dit onheilig
onze Gere-
onzen tijd en
vijand als
Christelijke
genover den

van Friesland
den man van
ambt; welke
nug overgaat,
herroep.
ze beslissing
ode zich be-
wij den uit-
Vooral indien
en Waalsche
porzitter der
den boezem
ant de vraag
oeten komen,
vrijheid in de
en uitnemend
val leertucht
tegelijk ook
gedaan. We
ode, wanneer
saamgesteld,
kerkbestuur
g verzet van
ze procedure
eel goeds.
een teeken
e in de Her-
e groep is,
id niet weten
ag zijn, dat
ur een socia-
der Heyden
t tegenover
eet — het
ne en Boed-
niet zoo
eren we het,
ur door de
ne pers zich
redikant, die
igde, van zijn
niet tot her-

Soemba.

De indruk, dien het regeeringstelegram maakte omtrent het voorgedane op Soemba, was zeer ontrouwend.

Het had den schijn, alsof onder de bevolking een wilde uitbarsting van haat tegen het Christendom had plaats gevonden, waardoor de zendingsarbeid op Soemba in ernstig gevaar was gebracht.

Gelukkig is de toestand zóó ernstig niet. Volgens mededeeling van Ds. Wielenga zelf — het ongeval heeft zich meer dan vier weken geleden voorgedaan — heeft een slaaf, die bij Ds. Wielenga toevlucht gezocht had, amok gemaakt. Het gevolg daarvan is voor onze zendingspost zeker droef geweest. Een ouderling is vermoord; drie helpers zijn zwaar gewond; Ds. Wielenga zelf kreeg een houw over de kaak; en kerk, huis, inboedel enz. zijn verbrand geworden, gelijk de broeder van Ds. Wielenga, Dr. Wielenga van Arnhem, in de *Geldersche Kerkbode* mededeelt. Maar hoe smartelijk dit alles wezen moge, het is het werk geweest van één half krankzinnigen slaaf, en dat de bevolking met dezen amokmaker gemeene zaak heeft gemaakt, blijkt niet.

We danken God, dat het leven van Ds. Wielenga gespaard bleef, en bidden, dat hij in het hospitaal te Djogja, waarheen hij zich begeven heeft, spoedig herstellen moge. Ook zijn vrouw had zich reeds daaraan begeven en is dus aan het gevaar ontsnapt.

Onze kerken mogen wel door verduubelde offervaardigheid onze beproefden broeder tegemoet komen. Kerk, pastorie en school moeten herbouwd worden, want aan prijs geven van dezen zendingspost mag thans niet gedacht worden. En stijgt niet alleen voor Ds. Wielenga, maar voor al onze zendingsdienaren het gebed op, dat Gods machtige hand hen voor alle gevaar beware.

Eene nieuwe uitgave van het Kerkelijk Handboekje.

Wanneer kerken, ook wat hare inrichting betreft, naar Gods Woord gereformeerd zijn, dan vlocht van zelf daaruit voort, dat zij aan allen die tot eenigen kerkelijken dienst geroepen zijn, vooral aan dienaars des Woords en aan ouderlingen, hooger eischen stellen, dan bij eenige andere kerkinrichting het geval is. Wie in onze Gereformeerde Kerken zijn dienst goed wil waarnemen, moet althans eenigszins bekend zijn met de algemeene beginselen, die ten aanzien van het kerkelijk leven door die Kerken uit Gods Woord zijn afgeleid, en met de algemeene regelingen, die in onze Kerken dientengevolge gelden.

Deze algemeene regelingen en beginselen zijn door onze Kerken in hare generale Synoden vastgesteld en geformuleerd, en vervolgens in de Kerkenordening samengevat. Bij den dienst der kerkregering moet die Kerkenordening dus gekend en gebruikt worden. En dan is het alledaags dienstdienende, dat men zich niet bepaalt tot hare laatste redactie, maar ook kennis neme van de redactien, die daaraan voorafgingen, en van andere bepalingen en besluiten, die eene algemeene en blijvende betekenis hebben.

Zulke kennis nu kan in onze tijd zonder veel moeite verkregen worden, o. a. uit een aantal boeken, waarin de Synodale acta onze Kerken zoo volledig mogelijk openbaar zijn gemaakt. Maar aangezien die uitgaven grotendeels een wetenschappelijk doel hebben, en dus meest zijn ingericht voor degenen die van ons kerkrecht en van onze kerkelijke geschiedenis eenige bijzondere studie maken, zijn zij veel te omvangrijk om voor gewone lezers toegankelijk of bruikbaar te zijn. Wat desuik noodig hebben, om althans eenigszins op de hoogte te komen, is eene veel beknoptere uitgave: een boekje, dat wel alle hoofdzaken inhoudt, maar dat zich daartoe ook oek bepaalt.

Zulke een „kerkelijk handboekje“ is reeds in het begin der 17e eeuw in het licht gekomen, en daarna vaak herdrukt; in de eerste vijf uitgaven, die in 1612, 1617, 1622, 1640 en 1730 in klein 4o formaat verschenen, onder den titel: „De Kerkenordening der Gereformeerde Nederlandtscher Kerken“ enz.; daarna, in 1732 en vervolgens (de 5e druk nog in 1794), in klein 8o formaat, onder den titel: „Kerkelijk Handboekje“ enz.

gemakkelijk beoordeelen, nu uit oude archieven zooveel authentieke stukken en gewaarmerkte afschriften aan het licht zijn gebracht. Voor een zestigtal jaren was dat nog geheel anders, en waren de bedoelde archieven slechts bij hooge uitzondering voor een onderzoek toegankelijk. En daarom was het zeer natuurlijk, dat, toen destijds werd overgegaan tot eene nieuwe uitgave van het „Kerkelijk Handboekje“ (eerst, in 1840, volgens besluit van „de Synode der Afgescheiden Gereformeerde Gemeenten in Nederland“, en ten tweeden male, in 1860, volgens besluit van „de Synode der Christelijke Afgescheiden Gereformeerde kerk“), de daarvoor benoemde commissien zich eenvoudig bepaalden tot een herdruk van de oude uitgave, waarvan voorts de inhoud geheel onveranderd werd gelaten.

Thans echter kan die uitgave niet meer voldoen; waarom zeker te betreuren is, dat zij thans nog wordt aanbevolen, zelfs wel bij vergissing met de onjuiste bijvoeging: „opnieuw uitgegeven door de Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland“. Eene betere uitgave is thans mogelijk. En dus is er thans ook behoefte aan een beteren herdruk; d. w. z. een herdruk, waarbij voor de onderscheidene stukken een betrouwbaar tekst is gevolgd, en waarbij dan tevens de vertaling, die van Latijnsche stukken in de oude uitgave gegeven wordt, voor zooveel die zeer gebrekkig was, door eene betere vervangen is.

Aan die behoefte is nu tegemoetgekomen door de zorg van de hoogleraren P. Blesertveld en Dr. H. H. Kuypers, die onlangs het „Kerkelijk Handboekje“ op nieuw uitgaven (te Kampen, bij J. H. Bos; ruim 380 blz., in klein 8o, voor den prijs van f. 2.40).

Men vindt in die uitgave den geheelen inhoud van de oude „Kerkelijke Handboekjes“, hier en daar nog vermeerderd, en slechts met een paar kleine wijzigingen, waarvoor alleszins reden was. Die wijzigingen n. l. bestaan in het volgende. Van de toegevoegde kleinere stukken zijn er enkele, die voor onze Kerken thans geen practisch belang meer hebben, vervangen door andere oude stukken, waaraan zulk een belang wel is toe te kennen. Voorts is de oude „voorrede“, die, in overeenstemming met hare dagteekening uit het jaar 1612, geheel ten doel had om tegenover de „politieken“ van dien tijd het recht en het nut van generale Synoden te betoogen, thans, nu dat punt hier te lande niet meer in geding is, vervangen door eene „inleiding“, die in kort bestek eene duidelijke uiteenzetting geeft van de verschillende stelsels van kerkregering, van het ontstaan onzer kerkenordening, en van hare betekenis voor het kerkelijk leven. En ten slotte is de uitgave nog verrijkt met een vrij uitvoerig en goed bewerkt register, dat de raadpleging en het gebruik veelzins gemakkelijk maakt.

Inderdaad is dit dus eene uitgave, waarvan kan gezegd worden, dat zij aan de eischen, die haar thans zijn te stellen, goed beantwoordt. Het is te verwachten, en ook zeker te hopen, dat zij als zoodanig door velen zal gewaardeerd worden, en dat zij door de Heeren zegen dan bevoorijld zijn zal aan de goede orde, den welstand en de stichting onzer Kerken.

F. L. RUTGERS.

Uit de Pers.

Onder het opschrift *Christologie* geeft Censor in de *Hervorming* de volgende beschouwing over de verhouding van de moderne richting tot Christus:

De telkens oplevende strijd over onze Christologie rechtvaardigt zeker eene poging om hierin eenige klaarheid te brengen, in de vooronderstelling dat veel verwarring in 't leven wordt geroepen door het niet juist en scherp onderscheiden.

Het eerste, waaraan ik behoefte gevoelde toen ik, gekomen van de plaats, waar vóór alles de wetenschap wordt gediend, in 't practische leven trad en predikant werd, was het nauwkeurig bepalen van mijne verhouding tot den Stichter onzer goddienst.

Geen hoofd en geen hart hebbende voor critische, exegetische en zoogenaande inleidingsstudien, was ik als 't ware geheel verbijsterd geworden bij mijn eer ernstig trachten om mij een juist en helder oordeel te vormen over de omdheid, de waarde enz. van de vier Evangelien.

Ik neigde er natuurlijk wel toe mij aan te sluiten bij de gangbare opvattingen, maar 't was mij zeer stellig onmogelijk mij een zeker oordeel te vormen, en dit is nog zoo. Als ik uitvoerige verdedigingen lees van de een of andere opvatting, dan moet ik ze altijd uit de handen leggen met een zeer pijnlijk gevoel van onzekerheid; ik weet niet welk Evangelie ik de eerste plaats moet toekennen, enz., en 't wekt altijd een glimlach bij mij op, als ik anderen hieromtrent eenigszins *te sistie* meeningen hoor verkondigen.

dorst, welke voor ons haar waarde ontleent niet aan hare geschiedkundige zekerheid, maar aan 't getuigenis dat ons hart er aan moet geven? 't Beval het altijd alleen aan niet als een zekere vrucht van geschiedkundig onderzoek, maar als de roepen uitdrukking van wat ieder moet erkennen te zijn het heerlijkste beeld van menschelijke volkomenheid.

Vroeg ik met Jezus: „Wat dunkt u?“ 't was niet om een oordeel te vragen als vrucht van nauwkeurig onderzoek — 't zou in mijn oog een onwaarheid zijn geweest — maar om als antwoord te krijgen iets in deren geest: of zoo iemand geleerd heeft weten wij niet zeker, maar wel dat het voor ons de uitdrukking is van 't heerlijkste dat wij ons denken kunnen.

Geen geschiedkundig onderzoek, maar Gods leveste, in ons werkende geest getuigt door onzen geest, dat wij kunnen en mogen en moeten trachten te worden zulke kinderen van hem.

En vlocht nu de verbeelding, welke er in dit opzicht heerscht, niet vooral voort daaruit, dat laat ik zeggen onwillkeurig ineenvloeien en verward worden een historisch en zulk een ideaal beeld van den Christus?

Er wordt beweerd: ideaal en werkelijkheid moeten samenvalen. God moet dat ideaal ooit werkelijkheid hebben doen worden.

En voor wie is de verleiding tot zulk een redeneering niet groot?

Maar kunnen en mogen wij zoo redeneeren? Omdat wij zeggen: 't moet geschiedt 't daarom? De plantenwereld noopt ons van allerlei planten en bloemen een ideaal beeld te vormen, maar is het er daarom ooit geweest?

Nee, die redeneering is onverdedigbaar. Wij begrijpen haar, maar zij geeft ons volstrekt geen zekerheid, dat ons ideaal beeld ooit zoo werkelijkheid is geweest.

En is het ook noodzakelijk, dat het dit ooit werd?

Als God's geest maar rusteloos in de menschheid werkt om haar zulke idealen te doen scheppen en er in te gelooven — en het kan toch niet anders geschieden dan door zijn kracht? — is dit dan geen levende werkelijkheid, duizendmaal zekerder en daarom meer waard dan een altijd min of meer onzekere vrucht van geschiedkundig onderzoek naar dingen eeuwenlang geleiden geschied?

Hoe Jezus werkelijk is geweest, ik weet het, helaas! niet. En wie weet 't Men misleidt zichzelf in dit opzicht in al te groote mate.

Er is uit de Evangelien te ontwerpen een verrijkelijk beeld van den Zoon des menschen, maar ook een met zeer bekrompen opvattingen, om niet erger te zeggen.

Welk is de juiste afspiegeling van het leven van den Stichter onzer goddienst?

Niemand kan het met volkomen zekerheid zeggen. Onverdedigbaar schijnt het mij als een wetenschappelijk gevormd man iets anders beweert.

Maar wat ik onfeilbaar zeker weet is, dat de Evangelien mij in staat hebben gesteld een beeld van menschelijke volkomenheid te ontwerpen, dat in den Stichter onzer goddienst zijn oorsprong moet zoeken en dat de uitdrukking is van wat ik voor ons menschen als het hoogste moet eeren en liefhebben, en dat dit geschiedt door de werking van Gods geest in mij.

Dat beeld is en blijft 't licht op mijn pad; het ideaal, van welks min of meer gelukkige verwerkelijking mijn leven afhangt; niet om wat voor 2000 jaren is geschied — wie weet dit nauwkeurig? — maar om wat God nu werkt in mijn hart.

Daarvoor buig ik en daarvoor alleen.

Hoe nauw 't zich aansluit aan 't onzekere gebeuren van voor 2000 jaar, niemand kan 't zeggen. Een Christologie, waarvan de werkelijke Jezus 't middelpunt zou zijn, kan en mag 't niet heeten.

Maar wat deert het?

Het Christendom is een werkelijkheid. Het is als een trotsch opgeschoten eik, die de geheele wereld overschaduwet, en met welks vruchten wij ons voeden.

Hoe en door wie 't zaaien juist geschiedde, is onzeker.

Wij betreuren het, maar het verhindert ons geen enkel oogenblik in Zijn schaduw veilig te wonen en met Zijn kostbare vruchten ons rusteloos te sterken, en te eeren en dankend te zegenen den te weinig gekenden gezant Gods, die hem plantte.

De jonge Dr. De Hartog kan hier sien, wat er van het Christelijk geloof overblijft, als men het standpunt der nieuwere critiek aanvaardt.

Want Censor heeft hierin volkomen gelijk, dat gegeven de juistheid van deze moderne critiek op de Evangelien en Brieven, we van den historischen Christus niets weten.

En of het modernisme zich zelf nu al verkwikken wil met een idealen Christus, van wien ze niet weet, of hij ooit bestaan heeft, geeft haar niets.

Scholten waarschuwde bij zijn optreden te Franeker tegen het docetisme als een ernstig gevaar voor de theologie. En wat houdt de moderne richting anders over dan een *schijn-Christus*, een abstract ideaal, maar zonder historische realiteit?

Officiële Berichten.

Classis Breukelen.

Vergadering deser classis D. V. 20 Juli e. k. te Breukelen. Opgeven voor het agendum worden vóór Woensdag 5 Juli e. k. ingewacht bij den eerst ondergeteekende te Vreeland.

Namens de Geref. kerk van Loenen, W. MAAN, Praeses.

Loenen a/d Vecht, 19 Juni 1905.

L. S.

De classe Goes heeft in hare vergadering van den 14en Juni j. l., bijgestaan door de prov. depp. ad examina, peremptoir geëxamineerd den Eerw. heer K. van Anken, beroepen dienaar des Woords te Heinkenszand, en genoemden broeder toegelaten tot den dienst des Woords en der Sacramenten in de Geref. kerken.

Namens de classe voornoemd, R. J. VAN DER VEEN, Scriba.

Goes, 15 Juni 1905.

Classis 's-Hertogenbosch.

De classis 's-Hertogenbosch vergadert 13 Juli a. s. Stukken voor het agendum worden ingewacht bij ondergeteekende.

J. M. MULDER.

's-Beich, 21 Juni 1905.

Korte notulen van de Prov. Synode, Zuid-Holland, 6 en 7 Juni 1905.

gelden voor de emeritaats en weduwen-pensioenen.

Insake het rapport voor de herziening der K. O. worden eenige wijzigingen voorgesteld en aangenomen.

Aan de Generale Synode zal worden gevraagd het Zendingsterrein der Geref. kerken met Soerakarta uit te breiden.

Aangaande het rapport van de deputaten der Generale Synode van 1903 in zake art. 36 der belijdenis besluit de Synode de gecrimineerde woorden te schrappen, als in strijd met Gods Woord.

Het rapport betreffende de zending onder de Joden wordt in beginsel aanvaard.

De ingekomen stukken van leden uit de kerken van Delft, Voorburg, 's-Gravezande en Gouda A zullen ter tafel van de Generale Synode worden gebracht.

Tot deputaten voor de hulpbehoevende kerken worden benoemd: Ds. Douma, Ds. Renkema, Ds. Siders, Ds. de Jonge, Ds. Breukelaar, Ds. van Minnen, Ds. Dalhuisen en Ds. Jonkers.

Tot deputaten ad examina: Ds. Doorn, Ds. Rudolph, Ds. Sluiter, Ds. A. van Andel, Ds. Wolff, Ds. H. A. van Andel, Ds. Schoenmakers en Ds. Dalhuisen.

Tot curator der Theol. school wordt benoemd, inplaats van Ds. Doorn, die niet meer in aanmerking wenschte te komen, Ds. Renkema.

Als bestuurslid van het weeshuis te Middel-harnis is gekozen ouderling J. P. Vergouwen, te Leiden.

Tot afgevaardigden naar de Generale Synode te Utrecht worden benoemd: als primi: Ds. Rudolph en Ds. Renkema, ouderling Muiswinkel en ouderling Singels; als secundi: Ds. van Lummel en Ds. van Haeringen, ouderling Bremmer en ouderling Elgeman.

De volgende Prov. Synode zal D. V. in Vlaardingen worden gehouden.

Bij den correspondent van Dep. voor Soemba, te Assen, kwam de vorige week een uitvoerig schrijven in van Ds. Wielenga, afgezonden van Makassar. De verwoeding heeft plaats gehad op 25 April in zijn woning te Kombariso en geschiedde door een gevluchten slaaf, die bescherming kwam zoeken tegen zijn vorst.

Huis en kerk zijn door brand vernield. Met Ds. W. werden ook zijn helpers gewond, en een oud man Ammi Oedje, ouderling der gemeente, een zeer getrouw Christen, door wien nog pogingen in het werk werden gesteld om uit 't brandend huis wat te redden, werd door den amokmaker dusdanig gewond, dat hij 10 min. later den laatsten adem uitblies. Zijn leven was Christus en zijn sterven gewin. Door 't ken-nelijk bestuur des Heeren zijn Ds. W. en zijn helpers, ofschoon vreeselijk gewond, aan den dood ontkomen. Van have en goed is bijna niets gered, alles is door de vlammen vernield.

Tot verpleging zijn Ds. W. en Thomas en Filippus te Makassar in het militair hospitaal opgenomen. Allen zijn zij aan de betere hand. Ds. W. is voor heel zijn leven geschonden. Hij kreeg een snede over zijn wang, van 't oor tot den mond, de aangezichtsnuw werd doorgehaakt, waarvan 't gevolg zal zijn, dat zijn mond scheef staat en zijn eene oog zich moeilijk sluit.

Anti-zendings- of politieke betekenissen had de aanslag niet. Integendeel, Ds. W. ontving van alle zijden betuigingen van sympathie. Een Soembanees vroeg hem zijn paard tijdens zijn afwezigheid te mogen herbergen. „Als ik het paard dan bij mij op stal zie staan“, zei hij, „dan kan ik aan u denken, dat gij mijn vriend zijt“. Een ander Soembanees zeide hem: „Nu moet ge uw woning niet weer hier te Kombariso opbouwen, maar kom nu bij ons wonen, in onze kampong“. De zending op Soemba heeft een harden slag gekregen. Er zal veel geld geofferd moeten worden om de geleden verliezen weer te boven te komen. Wie weet echter, wat de Heere met dezen weg voor heeft. Hij regeert.

Ds. W. is op dit oogenblik bij zijn gade te Djogja. Gedenkt hen in uwe gebeden.

A. W. S.

Buitenland.

Duitschland. Uit Bremen.

Wij schreven reeds over den predikant Maurits te Bremen die vijf jaren lang den doop bedienende zonder de inzettingswoorden te gebruiken, welke doopsbedieningen door den Senaat der stad voor ongeldig werden verklaard. In een brief aan de doopouders liet hij zich volgende wijze uit: „Van Mei 1900 af, had ik uit conscientie bezwaar de Trinitarische formule: „Ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes“, gelijk het schrijven van den Senaat erkent, opgegeven. Eerst gebruikte ik bij den doop de formule: „Ik doop u onder opzien tot God, Dien wij met Jezus Vader noemen“, en later: „Ik doop u onder opzien tot God den Al Eenen (Al Eenen) in welke wij leven, verkeren en zijn, welken de Christelijke kerk als Vader, Zoon en Heilige Geest belijdt. Op dezen grond zijn door den Senaat de doopsbedieningen, die ik volbracht, ongeldig verklaard. Om ernstige redenen, en wel om op godsdienstig gebied waar te zijn, werd ik er toe gebracht om in plaats van de doopsformule, die omdat zij gewag maakt van de Drie-eenheid, met mijn godsdienstig leven en dat van mijn vrienden, in tegenspraak was, zulke formules te kiezen, welke enerzijds met de Bijbelsche manier van uitdrukken overeen kwamen, ja aan den Bijbel ontleend waren, en anderzijds aan de vijandigen geen aanstoot konden geven, omdat de belijdenis van Vader, Zoon en Heiligen Geest daarin werd vermeden. Met een goede conscientie kan ik u, die mij toevertrouwen uw kind en uwe kinderen te doopen, verzekeren, dat ik niet den minsten twijfel koesterde aangaande de rechtsgeldigheid van den doop mij in den zin van de Christelijk-protestantische waarheid bedienenden doop, die slechts in de formule van den gewonnen doop afweek. Den 3den Februari van dit jaar werd mij door de Senaats-commissie voor kerkelijke aangelegenheden gemeld, dat een doop alleen geldig was, wanneer de gebruikelijke doopsformule gebezigd was. Tengevolge daarvan zag ik mij genoodzaakt tot de oorspronkelijke doopsformule terug te keeren.“ (Was de wil van de overheid genoeg om Ds. Maurits niet langer „waar“ te doen zijn?)

Ten slotte doopte pastor Maurits aan om van 28 Mei tot 7 Juni de door hem verkeerd geoordeelde kinderen opnieuw te doopen en dan met de gewone door Christus bevolen doopsformule.

Hoeveel ouders van dit aanbod gebruik hebben gemaakt weten wij niet; wel werd ons bekend dat eenige ouders op eene voor deze zaak saam-geroepen vergadering besloten den doop „volgens de Trinitarische formule niet te doen volgens

hebben.“ Voorts zou men den Senaat verzoeken om het besluit inake de door den predikant Maurits bedienende doopen in te trekken.

Wij weten niet of de doop in Bremen bedienend, ook nog een *effectus civilis* heeft; in het Duitsech rijk heeft hij dit sedert de invoering van den Burgerlijken Stand niet meer. Maar Bremen is een vrije stad en daarom kan het wel zijn, dat het Doopsregister aldaar nog dienst doet als register van den Burgerlijken Stand.

Maar al is dit niet zoo, dan kan er nog ver-warring uit de handelingen van pastor Maurits voortvloeien. Immers ongedoopten kunnen later belijdenis doen en tot kerkelijke ambten geroepen worden. De Senaat kan deszullen dan niet als belijdende leden der kerk en als ambts-dragers erkennen. Maar al trekt de Senaat zijn besluit in, in Duitschland worden zij die ongedoopt zijn, als Heidenen beschouwd en hierin kan een Senaatsbesluit geen verandering brengen.

Opmerkelijk is het, dat onder de 20 predikanten, die zich tegen de handelingen van Maurits verklaarden, ook liberalen gevonden worden. Maurits ging dus volgens hen te ver. Hoe zouden deze predikanten verbaasd zijn, indien zij wisten dat er in Nederland onderscheidene predikanten gevonden worden, die bij den doop den naam Gods of van Christus niet noemen, maar doopen „in naam van geloof, hoop en liefde“. Op deze *Unfug* wordt in Christelijke kringen in ons land te weinig gelet.

Engeland. Moeilijkheden in Schotland tusschen de Vrije Schotsche en de Vereenigde Presbyteriaansche Kerk.

Onze lezers weten, dat de Vrije Kerk van Schotland zich met de Vereenigde Presbyteriaansche Kerk ongeveer vier jaren geleden verenigd heeft onder den naam van Vereenigde Vrije Kerk. Een klein deel dier kerk met vier-entwintig predikanten eischen al de goederen der Vrije Schotsche kerk voor zich op, wijl zij niet met de vereeniging wilden medegaan, en beweerden dat zij de wettige voortzetting der Vrije Schotsche Kerk waren. Er ontstond hierover een proces dat, ter laatste instantie ten voordeele van de Vrije Schotsche Kerk uitviel. Wat zouden die weinige en kleine kerken met hun gering aantal leeraars met zooveel miljoenen kapitaal en met zooveel honderden kerkgebouwen en pastorieën doen? Algemeen was men in Engeland en daarbuiten van oordeel, dat het billijk ware, dat de Vrije Schotsche Kerk van een groot deel der goederen afstand deed, omdat zij, afgezien van alle andere overwegingen, toch te kleine krachten had om ze in overeenstemming met de bedoeling van hen, die ze hadden bijeengebracht, te gebruiken.

Er werd zelfs eene koninklijke commissie benoemd om deze zaak in der minne te regelen, en men sprak er van dat zij ook door eene wet, door het parlement aangenomen, tot een goed einde kon worden gebracht.

Doch de kleine groep der Vrije Schotsche Kerk schijnt er anders over te denken. Althans lezen wij in een Engelsch blad, dat deze dagen vanwege de Vrije Schotsche Kerk twee honderd predikanten van de Geunieerd Vrije Kerk aangezegg hebben gekregen om hunne pastorieën te verlaten en de kerkelijke goederen, wier inkomsten zij genieten, over te geven.

Men kan zich voorstellen hoeveel gisting en verbittering daardoor ontstaan kan. De Heere geve, dat eene voor beide partijen bevredigende oplossing van de gerezen moeilijkheid gevonden worde.

De mannen van de Vereenigde Vrije Kerk zullen er nu wel spijt van hebben, dat zij, vóórdat het tot een proces kwam, niet gepoogd hebben tot eene minnelijke schikking te geraken. Het feit dat de Vrije Schotsche Kerk bij de Vereeniging, als het ware, naakt aan den dijk gezet werd, verklaart de houding van hen, die door de rechtbank nu het heft in handen hebben.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

EEN LEVENSGESCHIEDENIS.

EEN TREURIG EINDE.

XIII.

(Slut).

Enige jaren gingen voorbij. Kapitein Pouwels was niet alleen weer werkzaam als vroeger, maar ook had hij trouw zijn belofte gehouden en den sterken drank, die „woelachtig is“ gelijk de Schrift zegt, verre van zich gedaan. Zoo nu zijn er wel meer, vooral in onze tijd, en dat is zeer te prijzen. Maar verkeerd is het, gelijk soms zulke menschen doen, te meenen dat zij, van de sonde der dronkenschap verlost, nu ook zoo ongeveer alle kwaad overwonnen hebben. Dat leert ons des Heeren Woord niet, en gelukkig was het dan ook bij kapitein Pouwels niet bij die eene verandering gebleven. Of liever, er was een nog veel grootere aan vooraf gegaan, gelijk we gezien hebben. Hij was door Gods genade vernieuwd ter bekeering tot zaligheid, en van zelf haatte hij nu allen overdaad en ook zulk vermaak als het kaartspel. Hij kende thans wat beters.

Dat kon ook van zijn vrouw Brechtje gezegd worden. De goedertieren leidingen des Heeren, hadden ook op haar, gelijk op haar man, een diepen indruk gemaakt. Zij gevoelde hoe volkomen onwaardig zij was, al de barmhartigheid haar bewezen, en uit dief haar uit, om haar hart Hem te geven, die mild is, ook in het schuld vergeven, gelijk we met den psalmdichter zingen.

Zoo werd dan het huis van den kapitein een woning waar de Heere gevreesd werd. Dat bleef zoo, ook toen de oude moeder in vrede was ontslapen, nadat zij nog twee kleinkinderen had mogen zien. Haar woorden, haar gebed waren niet ijdel geweest.

Op zekeren dag, toen Pouwels met zijn vrouw door een straat liep, kwam hij voorbij een boekhandel. Hij bleef even staan om de platen te zien.

Eensklaps viel zijn oog op de afbeelding van een man, die in kleur en trekken den neger vertoonde, maar het gewaad droeg van een predikant uit dien tijd.

„Zie eens“, sprak hij tot Brechtje, „wat staat dat vreemd. Maar ik geloof...“

„Wel“, zei Brechtje, „zie je dan niet wie het is. 't Is die zwarte dominee, dien we eens in Den Haag gehoord hebben, en die een preek hield, die je niet kon vergeten.“

„Je hebt waarlijk gelijk“, was 't antwoord, „hoe kon ik dat ook niet aanstands zien! Ik moet dat afbeeldsel hebben.“

Kort beraden stapte hij den winkel binnen en kocht de plaat. Onderaan stond, wat hij eerst niet had kunnen zien: Jacob Elisa Kapi-